

ความหลากหลายอื่นๆ : ภาษาในกลุ่มน้ำโขง

วัดมอญในราชบุรี ภาคตะวันตกของไทย
(กันยายน 2555)

มีภาษากว่า 398 ภาษา ใช้พูดกันใน 5 ประเทศบนลุ่มน้ำโขง (พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม) เท่ากับ 5.8 เปอร์เซ็นต์ของ 6,909 ภาษาในโลกที่ระบุโดยนักชาติพันธุ์วิทยา ในอีกด้านหนึ่งจำนวนผู้ใช้ภาษาใน 5 ประเทศเหล่านี้คิดเป็น 3.2 เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งโลก แม้น้อยกว่าในแอฟริกา (0.1 เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งโลก 18.1 เปอร์เซ็นต์ของภาษาทั้งโลก) และทวีปเหนือและอเมริกาใต้ (0.8 เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งโลก 14.4 เปอร์เซ็นต์ของภาษาทั้งโลก) แต่เมื่อเทียบกับในยุโรป (26.1 เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งโลก 3.4 เปอร์เซ็นต์ของภาษาทั้งโลก) หรือเอเชียทั้งหมด (60.8 เปอร์เซ็นต์ของคนทั้งโลก 33.6 เปอร์เซ็นต์ของภาษาทั้งโลก) ก็อาจกล่าวได้ว่ามีความหลากหลายของภาษาในสัดส่วนเดียวกับประชากรในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง¹

ประเทศ	จำนวนผู้ใช้	จำนวนภาษา	ภาษาที่มีผู้น้อยกว่า 10,000 คน	ตัวอย่าง
กัมพูชา	13,511,970	23	12	ฆ่าพร้าว สำเร สะโอจ
ลาว	5,349,894	84	47	ฆ่าตองเหลื่อง อาเริ่ม ชุต
พม่า	47,319,800	111	35	คะนุ ดชิน ฮปอน
ไทย	51,668,997	74	28	ปี้ชู ของ ปลัง
เวียดนาม	75,650,099	106	42	อาเริ่ม ชุต เอ็น
รวม (5 ประเทศ)	193,500,760	398	164	
รวมทั้งโลก	5,959,511,717	6,909	3,524	
เปอร์เซ็นต์	3.2 เปอร์เซ็นต์	5.8 เปอร์เซ็นต์		

ตาราง: ความหลากหลายทางภาษาใน 5 ประเทศลุ่มน้ำโขง

ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ สร้างความหลากหลาย

จาก 398 ภาษาที่ใช้ใน 5 ประเทศลุ่มน้ำโขงพบว่ามี 164 ภาษา (41.2 เปอร์เซ็นต์) ที่คนพูดน้อยกว่า 10,000 คน² ขณะที่การคงอยู่ของภาษาอาจไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ใช้นั้นๆ ทั้งหมด (Nettle and Romaine 2000) ด้วยการคำนวณจากการเปรียบเทียบ (Crystal 2000) ประมาณว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของภาษาในโลกจะสูญหายไปภายใน 100 ปี และภาษาในโลกที่มีคนพูดน้อยกว่า 10,000 คนอยู่ที่ 51 เปอร์เซ็นต์ (3,524 ภาษา) ดังนั้นจึงมีโอกาสสูงที่ภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ 164 ภาษาในลุ่มน้ำโขงจะสาบสูญไประหว่างศตวรรษที่ 21 คาดว่า 1 หรือ 2 ภาษา ใน 5 ประเทศลุ่มน้ำโขงจะหายสาบสูญไปทุกปี ภาษามีการหายสาบสูญและพัฒนาดังกล่าวต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ แต่อัตราการสาบสูญก็เพิ่มอย่างมากตลอด 500 ปีที่ผ่านมา (Nettle and Romaine 2000)

ภัยคุกคามต่อภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจัยใหญ่ที่สุดที่คุกคามภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำโขงคือการแพร่กระจายของภาษาหลัก เช่น ภาษาประจำชาติและภาษาราชการ โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับที่สนับสนุนหรือบังคับใช้ภาษาหลัก ขณะที่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์มีความจำเป็นและมีสิทธิในการเรียนภาษาประจำชาติและภาษาราชการ แต่ครูหรือพ่อแม่เองพยายามจำกัดการใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อม ทำให้เด็กตั้งคำถามถึงคุณค่าของการเกิดและการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนของตัวเอง ด้วยเหตุนี้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์จึงไม่ได้มีการใช้ในโรงเรียนหรือแม้แต่ในบ้านและไม่อาจส่งผ่านไปไปยังคนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ภาษาหลักยังขยายตัวผ่านทีวีวิทยุ หนังสือพิมพ์ และการสื่อสารอื่นๆ เช่นเดียวกับวัฒนธรรมป๊อปในหนังและดนตรี อีกทั้งการเปิดประชาคมอาเซียน AEC (Association of Southeast Asian Nations) ในปี 2558 (2015) ของกลุ่มประเทศอาเซียนได้ตกลงที่จะใช้ภาษาอังกฤษเป็นช่องทางการสื่อสาร ทำให้ยากที่จะให้ความสนใจความสำคัญในคุณค่าของภาษากลุ่มชาติพันธุ์

ความขัดแย้งและสงครามกลางเมือง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และการ(บังคับ)ย้ายถิ่นฐานจากการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น การสร้างเขื่อนกำลังคุกคามต่อภาษากลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนที่พูดภาษามอแกนซึ่งเป็นคนพื้นถิ่นอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของพม่าและไทย ซึ่งก่อนหน้านี้โดนเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่แล้ว ได้ประสบภัยแผ่นดินไหวและซีนามิในเดือนธันวาคม 2547 (2004) โดยเฉพาะพวกที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่ง นอกจากสูญเสียเรือและบ้านไปกับซีนามิแล้ว ยังพบกับวิกฤตดังกล่าวด้วย (Skehan 2012) และกลุ่มคนที่พูดภาษาก็อง---ภาษาในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต - อาศัยอยู่ในภาคตะวันตกของ ไทยถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานเพราะการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (EGAT) ด้วยเหตุนี้ความเป็นบึกแผ่นเหนียวแน่นของชุมชนท้องถิ่นจึงอ่อนแอลง เกิดอุปสรรคในการรักษาภาษาและอัตลักษณ์ (Bradley 1989)

ผู้หญิงขมุ เมืองปากแบ่ง แขวงอุดมไชย
ทางเหนือของลาว

ผู้หญิงจวน ที่ลุ่มน้ำโขง
ทางตอนใต้ ของลาว

ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นเต็มไปด้วยภูมิปัญญาและความรู้ สละสลวยผ่านประเพณีวิถีชีวิตและการอยู่รอดในธรรมชาติของผู้คนรุ่นแล้ว รุ่นเล่า นักวิจัยท่านหนึ่งกล่าวว่า คนเราเกิดมาพร้อมสิทธิในการพูด ภาษาและวัฒนธรรม (McCarty et al. 2007) เท่ากับว่าการหายสาบสูญ ของภาษาก็ทำให้ภูมิปัญญาหายไปด้วย และยังมีอันตรายจากการถูก ปฏิเสธสิทธิทางวัฒนธรรมของผู้คนกลุ่มนั้นๆ อีก เราไม่ได้กำลังประสบ วิกฤตในแง่ความหลากหลายทางชีววิทยาเท่านั้น แต่เป็นวิกฤตในแง่

ความหลากหลายทางภาษาด້ว้ย

เอกสารอ้างอิง

- Bradley, David. 1989. The Disappearance of the Ugong in Thailand. In Nancy Dorian (ed.) *Investigating Obsolescence: Studies in Language Contraction and Death*. Cambridge, UK: Cambridge University Press 33-40.
- Crystal, David. 2000. *Language Death*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Lewis, M. Paul (ed.) 2009. *Ethnologue: Languages of the World, 16th Edition*. Dallas, Texas: SIL International. <http://www.ethnologue.com/>
- McCarty, Teresa L., Tove Skutnabb-Kangas, and Ole Henrik Magga. 2007. Education for Speakers of Endangered Languages. In *Handbook of Educational Linguistics*. Oxford, UK: Oxford University Press 297-311.
- Nettle, Daniel. 1999. *Linguistic Diversity*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Nettle, Daniel, and Suzanne Romaine. 2000. *Vanishing Voices: The Extinction of the World's Languages*. Oxford: UK, Oxford University Press.
- Skehan, Craig. 2012. Time Running out for Moken Way of Life. *Bangkok Post* May 13, 2012. <http://www.bangkokpost.com/news/investigation/293059/time-running-out-for-moken-way-of-life>

โตะชียูกิ โตะอิ

¹ ในแอฟริกา 12.2 เปอร์เซ็นต์ ของคนทั่วโลกใช้ 20.5 เปอร์เซ็นต์ ของภาษาทั่วโลก

² Nettle (1999) รายงานว่าร้อยละของภาษาที่มีผู้ใช้น้อยกว่า 10,000 คน คือ 92.8 เปอร์เซ็นต์ ในออสเตรเลีย/โอเชียเนีย 76.5 เปอร์เซ็นต์ ในอเมริกาใต้ 77.8 เปอร์เซ็นต์ ในอเมริกาเหนือ 36.4 เปอร์เซ็นต์ ในอเมริกากลาง 32.6 เปอร์เซ็นต์ ในแอฟริกา และ 30.2 เปอร์เซ็นต์ ในยุโรป อัตราเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 59.4 เปอร์เซ็นต์ และในเอเชีย 52.8 เปอร์เซ็นต์